

İŞÇİ EYLEMİNE İLİŞKİN HABERLERİN GELENEKSEL VE ALTERNATİF MEDYADA SUNUMU

Tuba Livberber*

ÖZET

Bu çalışma, İstanbul'un yeni havalimanı yapımı inşaatında çalışan işçilerin olumsuz çalışma koşullarından dolayı yaptıkları eylemlerin dijital medyada nasıl sunulduğuna odaklanmaktadır. Bu bağlamda, geleneksel bir haber sitesi özelliğine sahip Sabah gazetesi ile alternatif bir haber sitesi özelliğine sahip T24 gazetesinde söz konusu olayla ilgili yer alan haberler van Dijk'in söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın sonucu, diğer çalışmalarını destekler nitelikte olup haberin ideoloji doğrultusunda yapılmış bir söylem olduğuna işaret etmektedir. Dijital medyada sunulan haberler hem geleneksel hem de alternatif medyada belirli yapılar çerçevesinde şekillenmekte, ideolojiler doğrultusunda sunulmakta ve farklı bağlamlarla temsil edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Medya, haber, işçi eylemleri, iktidar/güç, söylem

PRESENTATION OF THE NEWS ON LABOR ACTION IN TRADITIONAL AND ALTERNATIVE MEDIA

ABSTRACT

In this study, it focuses on how the actions of labor working in the construction of the new airport in Istanbul are presented in digital media due to their negative working conditions. In this context, the news of Sabah Newspaper, a traditional news website, and the T24 newspaper, which has an alternative news site feature, were examined. The news were analyzed by van Dijk's discourse analysis method. The result of the study supports the other studies and points out that the news is structured in the direction of ideology. The news presented in digital media is shaped within the framework of certain structures in both traditional and alternative media, presented in the context of ideologies and represented in different contexts.

Keywords: Media, news, labor actions, power/force, discourse

GİRİŞ

Medyanın birçok işlevi bulunmaktadır. Bunlardan biri de haber verme işlevidir. Bireyler medyada yer alan haberler doğrultusunda olaylar hakkında bilgi sahibi olur. Ancak medya tarafından sunulan bu bilgi, her zaman haber verme ya da

* Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9879-2135>

Makale Gönderim Tarihi: 01.10.2018 - Makale Kabul Tarihi: 23.11.2018

bilgilendirme amaçlı olmaz. Bu açıdan liberal-çoğulcu yaklaşıma göre haber nesnel ve tarafsız bir araç konumundayken eleştirel yaklaşıma göre egemen sınıfın düşüncelerinin devamlılığını sağlayan ideolojik bir üründür.

Liberal-çoğulcu yaklaşıma göre medya yasama, yürütme ve yargıdan sonra 4.güç olarak kabul edilmektedir. Medyaya atfedilen bu güç, kamuoyunun sesini gündeme taşıma ve siyasal iktidarı denetleme işlevine dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre haber objektif, dengeli ve nesnel bir şekilde sunulabilir. Haberin amacı toplumsal gerçekliğin yansımaları sağlamaktır. Bu noktada haber, gerçeğin kendisidir (Özer 2008: 1-3) ve temel amacı toplumsal, siyasal ve ekonomik sorunların ne olduğu, çözüm yollarının neler olabileceği gibi konularda okuyucuyu bilgilendirmektir (İnal 1996: 146). Bu görüşe göre haber hiçbir kişiye ya da kuruma hizmet etmeyip kamu yararı amacı gütmektedir.

Öte yandan ideoloji ve medya arasındaki ilişki, eleştirel yaklaşımların sorunsallaştırdığı konuların başında gelmektedir. Frankfurt Okulu'nun eleştirel kuramı doğrultusunda yapısalcı çalışmalar, ekonomi politik yaklaşım ve kültürel çalışmalar ideoloji ve medya arasındaki ilişkiselliğe odaklanmışlar (Dursun 2001: 19), medyanın en önemli etkisinin ideolojik etki olduğunu savunmuşlardır (Shoemaker ve Reese 2014: 105). Bu yönde, medyada temsil konusuna getirilen yeni bakış açılarıyla ideoloji kuramları hem zenginleşmiş hem de problematik hale getirilmiştir (Dursun 2001: 45). Kültürel çalışmalar bünyesinde özellikle işçilerin medyada hangi şekillerde temsil edildiğine odaklanan Glasgow Üniversitesi Medya Grubu (GUMB), yaptıkları çalışmalar doğrultusunda, işçilerin haberlerde önyargılı ve olumsuz şekillerde sunuldukları gibi pek çok sonuca varmışlardır (1).

Bununla birlikte, düşünce, söylem, pratik ve yapı arasındaki karmaşık ilişkiyi anlamaya çalışan eleştirel yaklaşımlar doğrultusunda (Hall 2014: 81) haber, yapılandırılmış bir ürün olarak belirli yapısal özelliklerle söylemsel yapıya sahiptir. Haber söylemi de, toplumsal yapıdaki güç/iktidar sahibi kişiler ve kurumlarla kurulan yapılanmış üretim süreciyle oluşmaktadır (Özer 2014: 81-82). Bu yüzden, haberin tamamen nesnel, tarafsız ya da yorumdan uzak olduğunu söylemek sadece mittir. Çünkü haber seçiminin kendisi örtük yapıyı içermekte; başlık seçimi ya da sayfa düzenlemesi başlı başına ayrıntı seçmeyi gerektirmektedir (Cohen-Almagor 2002: 102, Morresi 2003: 125). Keza pek çok olayda da tarafsız olmak tercih edilmez, çünkü belirli bir soruna, kişiye, ideolojiye vb. dikkat çekmek istenir. Bu yüzden nesnel, tarafsız habercilik görüşü sıklıkla arzu edilen bir düşünce olmaktan ileri gidemez (Cohen-Almagor 2002: 103-105). Bu anlamda bir meyve gibi toplanan, ayıklanan, izleyici için paket haline getirilen haber (Burton 2008: 137), ideolojik bir meta haline dönüşmekte, egemen ideolojilerin yeniden üretilip pekiştirilmesine hizmet etmektedir.

1. MEDYADA TEMSİL SORUNU

Anlamlar, toplumsal yapı ve ilişkiler içerisinde üretilmekte ve devam ettirilmektedir. Bu yüzden toplumsal yapı ve ilişkilerin yansıdığı en önemli alanlardan biri de haberlerdir (Hall 2014: 90). Bu noktada, farklı kimliklerin ve öteki olarak konumlandırılan bireylerin medyada nasıl haberleştirilip temsil edildiği oldukça önemli bir konuya işaret etmektedir. Dursun'a göre (1998: 210) ticari televizyonların yayına başlamasıyla birlikte özellikle 1990'larda, medyada farklı kimliklerin temsili ve öteki'nin inşası (construction) ilgi çeken çalışma konularının başında gelmektedir. Yapılan çalışmalarda özellikle İslami kesim, İslamcı kadınlar, milliyetçi/ülkücü kesim ve giderek de Kürt kimliğinin temsili konu edilegelmiştir. Bu ilgi, bir yanıyla ülkenin dinsel ve etnik farklılığı olan yurttaşlarının yaygın medyada görünür olmaya başlamasıyla bağlantılıyken; diğer yandan da bu görünürlüklerine paralel olarak gerilim/çatışma kaynağı politik öznelerle dönüşmeleriyle de bağlantılıdır. Söz konusu kimliklere gösterilen ilgiyi, Türk medyasının, yabancı medyanın yayıncılık eğilimlerini de alarak oluşturduğu yayıncılık anlayışıyla; bu anlayışın geliştiği tekelci kapitalist medya ortamıyla ve bu ortamın güncel politik gelişmeler karşısında siyasi iktidarlarla kurduğu girift ilişkilerle de açıklamak mümkündür. Görüldüğü üzere bu tarz sorunsallaştırmalar medyada artık neredeyse kanıksanan bir hal almıştır. Oysa medyada temsiliyeti açısından sorunlaştırılmayan, gözden kaçan bir başka kimlik daha söz konusudur: İşçi sınıfı kimliği.

Türkiye'de işçi sınıfının politik pratikleri yoluyla kendisini görünür kılma olanakları zayıfla(tıl)dığı için, medyada da temsil edilmesi ve temsiline incelenmesi açısından ilgi çekmeyen bir politik özne olduğu da bu bağlamda öne sürülebilir. Genel hatlarıyla değinilen bu nedenlere rağmen iletişim ve medya çalışmalarında işçi sınıfının temsiliyetinin çözümlenmesi, medyanın kapitalist yapıda ideolojik inşaları nasıl gerçekleştirdiğinin sergilenmesi açısından yapılması gerekli olan çalışmalardan (Dursun 1998: 211). Medyada işçi sınıfının temsiline bakılabilecek en iyi örneklerden biri işçi eylemleridir. İşçi eylemlerinin medyada nasıl bir yankı yarattığı, işçi sınıfının temsiline dair önemli ipuçları vermektedir.

2. UYGULAMA

İşçi eylemlerinin medyada oldukça yoğun bir şekilde işlendiği yeni havalimanında yaşanan eylemler dikkat çekicidir. İstanbul'da yeni havalimanında çalışan işçiler, 14 Eylül 2018 tarihinde, çalışma koşullarına tepki göstererek eylem başlattı. Üçüncü havalimanı inşaatında çalışan işçiler, sabah saatlerinde iş bırakarak yönetim binası önünde toplandı. Bunun üzerine eylemlerin günlerce sürdüğü havalimanında pek çok kez gerginlik, TOMA müdahalesi, gözaltına alma, tutuklama yaşandı (2). Havalimanının hizmete açılmasına kısa süre kala işçilerin eylem başlatması kimi kesimlerce olumsuz çalışma ve sağlık koşulları ile işçi ölümlerine bir tepki olarak kimi kesimlerce ise

şaiibli bir durum ve provokasyon olarak yorumlandı. Bu sebeple işçi eylemlerinin haberlerde hangi söylem ve çerçevelerle yer aldığı toplumsal gerçeklik açısından oldukça önemli bir konumdur.

Çalışmanın evrenini, eylemlerinin başladığı ve yoğun yaşandığı 15 Eylül ile 19 Eylül 2018 zaman aralığında, dijital medyada işçi eylemi ile ilgili yer alan haberler oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise geleneksel medya özelliğine sahip sabahcom.tr ve alternatif medya özelliğine sahip t24.com.tr haber sitesinde seçilen zaman aralığında yer alan ilgili haberlerle sınırlandırılmıştır. Turkuaz Medya Grubu içinde yer alan, Çalık grubuna ait Sabah gazetesi iktidar partisiyle (Adalet ve Kalkınma Partisi-AKP) ve bu partinin liderleriyle ekonomik ve politik bağlılık içindedir. Muhafazakâr, İslamcı yayın politikasına sahip bir gazetedir (Keneş 2016: 256). “Bağımsız İnternet Gazetesi” ibaresiyle yayınlanan internet haber sitesi T24 ise, internet sayfasında, “Hiçbir kişi, kurum, kuruluş ve oluşumla doğrudan, dolaylı ya da rastlantısal bir ilişkisi bulunmayan bağımsız internet gazetesi” ifadesiyle kendini konumlandırmaktadır. Yayıncılık anlayışını, “hiçbir görüş ve inancı haberciliğin önüne koymayan, insanları, inançları, görüşleri dışlamayan yayın politikası” olarak ifade etmektedir (3). Ancak T24’ün, finans kaynakları açısından bağımsız olmalarına vurgu yapmasına karşın reklam alması ve geleneksel medyanın da beslendiği kaynaklardan biri olan haber ajanslarını kullanması, alternatif medya olarak güvenilirlik kaybına uğraması tehlikesini bünyesinde barındırmaktadır (Tuğla 2014: 321).

2.1. Yöntem

Çalışmada van Dijk’ın eleştirel söylem çözümlemesinden yararlanılmıştır. Eleştirel söylem çözümlemesinin tercih edilmesinin nedeni, işçi eylemlerinin dijital medya haberlerinde nasıl temsil edildiğini ve sunulduğunu çözümlemeye elverişli olduğu içindir. Çünkü kodlar ve anlamları dışarıda bırakmayan söylem analizi, güç ilişkileri ve çatışmalar üzerine odaklanır (Erdoğan ve Alemdar 2005: 299).

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylemi toplumsal bir pratik olarak görmekte ve belirli bir söylemle oluşturulan durumların, kurumların ve toplumsal yapıların arasında diyalektik bir ilişki aramaktadır. Bu bağlamda, eleştirel söylem çözümlemesinin çıkış noktası, metnin içine örtük olarak yerleştirilen ideolojiyi ortaya çıkarmaktır (Oktar 2002: 165). Başka bir deyişle eleştirel söylem çözümlemesi, konuşma ve metindeki iktidarın kötüye kullanımını, hâkimiyeti ve eşitsizliğin yeniden üretimini, sosyal ve siyasal bağlamda ortaya çıkarmayı amaçlamakta (van Dijk 2001: 352), güç/bilgi, politik ve ideolojik ilişkilere yönelmekte ve bu ilişkilerin belirli bir söylem içinde nasıl oluştuğunu göstermektedir. Çünkü söylemler her zaman çok anlamlı olmakta (Sözen 1999: 82-86) ve bireylerin örtük ya da açık bir biçimde kendi ideolojileri ve değerleri çerçevesinde şekillenmektedir (İnceoğlu ve Çomak 2009: 35).

Bu doğrultuda, analiz kapsamında seçilen haberlerin söylem çözümlemesi van Dijk'ın belirttiği makro yapı kategorileri çerçevesinde yapılacaktır. Böylelikle; haber başlıkları, haber girişleri (spotlar), ana olayın sunumu, ardalan/bağlam ile haber kaynakları ve tarafların değerlendirmesi yapılmaktadır.

2.2. Haber Yapılarının Çözümlemesi

2.2.1. Haber Başlıkları

Haber başlıklarında kullanılan sözcüklerin çözümlemesiyle olayın o toplumda nasıl karşılandığı, nelere gönderme yaptığı ve bu sözcüklerin kullanılmasındaki amaç ve ideoloji ortaya konulabilir (Aziz 2011: 149). Çözümlemede ilk olarak üst yapıların açıklanmasının nedeni, en önemli bilgilerin başlıklarda, spotlarda ve haber girişlerinde bulunmasıdır (van Dijk 1980: 100, 1985: 69-70, 1988a: 35, 1988b: 15-16, 2004: 45). Çünkü haberin ana konusu, bu bölümlerde verilmekte ve okuyucu bu bölümlere göre haberin devamını okumaya karar vermektedir (van Dijk 1983: 35).

T24 haber sitesinin haber başlıkları:

"3. havalimanında direniş sürüyor: Yüzlerce gözaltı var" (15.09.2018)

"Saha mühendisi anlatıyor; 3. havalimanı inşaatında nelere tanık oldu?" (15.09.2018)

"3. havalimanı inşaatında bugüne kadar kaç işçi hayatını kaybetti?" (15.09.2018)

"İstanbul Valisi: Havalimanı inşaatında çalışan işçilerin sorunlarının giderilmesi noktasında işveren çalışma başlattı" (16.09.2018)

"İstanbul Valisi'nden 3. havalimanı açıklaması: Konunun istismar edilmesi ihtimaline karşı..." (17.09.2018)

"3. havalimanında 'iş barışı': İşçiler polis ve jandarma eşliğinde servislere bindiriliyor" (17.09.2018)

"İnşaat işçilerinden "İçlerindeki şeytanı çıkartacaksın" diyen Akit yazarına: Rögar kapaklarını da kapatacağız!" (18.09.2018)

"3. havalimanı\|Savcılık, gözaltına alınan işçilerden 29'u hakkında tutuklama talebinde bulundu" (18.09.2018)

"İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi: 3. havalimanı inşaatında en az 37 işçi hayatını kaybetti" (18.09.2018)

"CHP: Havalimanı işçilerine '29 Ekim'e kadar ölmeniz de burası bitecek' denildi" (18.09.2018)

"3. havalimanı\|HDP: Hükümet, işçilerin "eti benim" diyerek kemiğini Cengiz Holding gibi firmaların önüne attı" (19.09.2018)

T24 haber gazetesinde yer alan haber başlıklarında temsil edilen aktörler olarak işçiler; direniş, gözaltı, tutuklama, ölüm gibi sözcüklerle anılmaktadır. Sözcük kullanımları bir mücadele/direniş alanına işaret etmektedir. Yine başlıkta kullanılan 'iş barışı' kavramı ironik bir biçimde kullanılmakta, polis, jandarma, savcılık gibi devletin baskı aygıtlarına vurgu yapılarak korku duygusu yaratılmaktadır. Biz/öteki karşıtlığıyla kurgulanan başka bir başlıkta, inşaat işçilerinin eylemlerine ilişkin "İçlerindeki şeytanı çıkartacaksınız" yorumu yapan Akit gazetesi yazarının ötekileştirici söylemi ön plana çıkarılmaktadır. Bu söyleme yanıt olarak işçiler, kötü işleyen sistemin uzantısı olarak gördükleri gazete yazarına "Rögar kapaklarını da kapatacağız!" tepkisi vererek pis su giderlerini bağladıkları yerin kapağına gönderme yapmaktadır. Bu anlamda, egemen sınıfın ideolojisine rıza üreten, sistemin onayını sağlayıp besleyen organik aydınlara yönelik eleştiri vardır. Bununla birlikte başlıklarda, saha mühendisi, İstanbul valisi, gazete yazarı, inşaat işçileri, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, CHP ve HDP'nin söylemlerine yer verildiği gözlenmektedir. Bunlar dışında, okuyucunun ilgisini çekmek adına başlıkların genelinde sayısal veri kullanımının da oldukça fazla olduğu gözlenmektedir.

Sabah gazetesi haber sitesinin haber başlıkları:

"İşçilerle Görüşen İGA'dan Basın Açıklaması" (15.09.2018)

"İstanbul Valisi'nden Üçüncü Havalimanı'ndaki olaylar ile ilgili flaş açıklama" (16.09.2018)

"2. Gezi Provokasyonu" (16.09.2018)

"Bunun adı sabotaj! Asıl amaçları açılışı geciktirmek..." (17.09.2018)

"Son dakika: Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'ndan 3. Havalimanı ile ilgili flaş açıklama!" (18.09.2018)

"3.havalimanı inşaatında yalanlar ve gerçekler!" (18.09.2018)

"3. havalimanı zamanında açılacak" (19.09.2018)

"3. Havalimanındaki olaylar: 24 kişi tutuklandı" (19.09.2018)

Sabah gazetesinde yer alan haber başlıklarında temsil edilen aktörler olarak işçiler; provokasyon, sabotaj, tutuklama, yalanlar ve gerçekler gibi sözcüklerle anılmaktadır. Sözcük kullanımları mevcut sistemi bozacak bilinçli ve kötü niyetli bir eyleme işaret etmektedir. Bu bağlamda, İnce'nin de (2011: 182) belirttiği üzere, aslında, biz açısından, ötekiyi tanımlayan en önemli özellik, "düzen bozma potansiyeli"dir. Bu yüzden öteki, biz açısından kendini güvende ve rahat hissettiği koşulları ortadan kaldıracak güce sahip "potansiyel düşman" olarak görülmektedir. Bunun yanı sıra, başlıkların genellikle soyut düzeyde kaldığı ve enformasyon eksiltimine gidildiği görülmektedir. Diğer gazetede olduğu gibi

başlıklar biz/öteki karşıtlığıyla kurgulanmış ancak diğer gazetenin aksine işçiler öteki konumunda yer almaktadır. İşçilerin eylemleri haksız bir zemine oturtularak “2. Gezi Provokasyonu” olarak nitelendirilmektedir. Bununla birlikte başlıklarda, İstanbul yeni havalimanı işletmecisi İGA (İstanbul Grand Airport), İstanbul valisi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının söylemlerine yer verildiği gözlenmektedir. Bunlar dışında, okuyucunun ilgisini çekmek adına başlıklarda flaş açıklama kullanımının da oldukça fazla olduğu gözlenmektedir.

2.2.2. Haber Spotları/Girişleri

Bir metnin başında ifade edilen bilgi fazladan bir vurgu almakta ve metnin geri kalanına oranla daha önemli görülmektedir. Çünkü geleneksel bir haber metninde olayın özeti ve en önemli görülen vurgular bu bölümlerde verilmektedir (van Dijk 2004: 56). Bu bağlamda, gazeteler ideolojileri doğrultusunda haber girişlerinde okuyucuyu etkilemeye ve haberi okutmaya çalışmaktadır.

T24 haber sitesinin haber spotları/girişleri:

“Sadece 1 karakolda 200’ün üzerinde gözaltında işçi var” (15.09.2018)

“Üstü kapanan olaylar var” (15.09.2018)

“Bazı rakamlar tam bir iddiadan ibaret” (15.09.2018)

“Dün sabah itibariyle işçilerimiz işbaşı yaptılar” (16.09.2018)

“Çalışma kimliği olmayan ya da orada provokasyonvari eylemler yapmaya çalışan kişilerin de olduğu toplam 401 kişi gözaltına alındı” (17.09.2018)

“CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba’nın havalimanına girmesine izin verilmedi” (17.09.2018)

“Akit yazarı Yılmaz: Bu itler, bitlendik falan diyorsa da üzerlerine biber gazı sıkıp...” (18.09.2018)

“Gözaltına alınan 15 işçinin adli kontrol şartıyla serbest bırakılması talep edildi” (18.09.2018)

“Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 3. havalimanı inşaatında 27 işçinin hayatını kaybettiğini açıklamıştı” (18.09.2018)

“İş kazasında yaralananlar raporlu sayılmıyor” (18.09.2018)

“Şantiyeden sorumlu olan devlet ve tüm patronlar soruşturulmalı, yargılanmalı” (19.09.2018)

Haber spotları/girişlerinde çoğunlukla habere konu olan olayların özetlendiği ancak 5N1K kuralı kapsamındaki bilgilerin yer almadığı görülmektedir. Haberler “üstü kapanan olaylar var”, “bazı rakamlar tam bir iddiadan ibaret”, “iş

kazasında yaralananlar raporlu sayılmıyor”, “şantiyeden sorumlu olan devlet ve tüm patronlar soruşturulmalı, yargılanmalı” “çalışma kimliği olmayan ya da orada provokasyonvari eylemler yapmaya çalışan” gibi kimi zaman sorgulayıcı kimi zaman yargılayıcı söylemler çerçevesinde kurgulanmaktadır. Haber spotları/girişlerinde ön plana çıkarılan temalar, üstü kapatılmaya çalışılan ancak bariz görünen olumsuz durum ve koşulların söz konusu olduğu, bunların ortaya çıkarılması gerektiği yönündedir. CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba'nın havalimanına girmesine izin verilmemesi gibi söylemlerle arka planda saklanan durumların olduğu iddiası desteklenmektedir. Bunun karşısında, haber spotu/girişinde Akit gazetesi yazarının işçilere yönelik “itler”, “bitlenme”, “biber gazı” gibi nitelendirmeleri seçilerek vurgulanmakta, yazının tümü değil, seçilen nitelendirmeler üzerinden bir söylem oluşturulmaktadır. Bir anlamda, Herman ve Chomsky'nin (1999: 111) söylediği gibi, aynı bakış açısına sahip olmayan işçiler “sorumsuz” ideolojiye kapılmış ya da “yoldan çıkmış” olarak görülmektedir.

Sabah gazetesi haber sitesinin haber spotları/girişleri:

“İGA Genel Müdürü Kadri Samsunlu İşçilerle Görüştü.” (15.09.2018)

“İstanbul Valisi Vasip Şahin, Üçüncü Havalimanı inşaatında çalışan işçilerin eylemi ve sonrasında yaşanan gözaltı işlemleriyle ilgili, “Havalimanı inşaatında çalışan işçilerin sorunlarının giderilmesi noktasında işveren de çalışma başlattı.” dedi.” (16.09.2018)

“Kaos çetesi 40 gün sonra açılacak İstanbul'un yeni havalimanında sahneye çıktı. Terör örgütü üyesi 405 kişi sahte kimlikle gelerek havalimanı işçilerini provoke etmeye çalıştı” (16.09.2018)

“Sabah gazetesi yazarı Engin Ardiç, açılışına kısa bir süre kala 3.Havalimanı'nda meydana gelen olaylarla ilgili bir yazı kaleme aldı. Ardiç yazısında, “500 kişi öldü diyorlar, dört yılda ölen 27 kişi, buna şantiye yolunda trafik kazaları da dahil. Hiç kimse “işçi hakları” falan diye cak cuk etmesin. Bu eylem “solculuk” değildir. Buna “sabotaj” denir. Fetö Beştepe'yi bombaladı, Marmaris'te otel bastı, Tayyip Erdoğan'ı öldüremedi. Şimdi de havaalanı üzerinden mi boğazını sıkamak istiyor?” ifadelerini kullandı.” (17.09.2018)

“Son dakika haberi! Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığında, 3. havalimanındaki olaylarla ilgili yapılan yazılı açıklamada, “Yaşanan bu durum, sadece Türkiye'nin gözbebeği olan projemiz için değil, tüm Türkiye için üzüntü vermiştir.” denildi” (18.09.2018)

“Mahmut Övür bugünkü köşesinde 3. Havalimanında başlatılmaya çalışılan yeni bir gezi provokasyonunu kaleme aldı. “Açılışa bir ay kala böyle bir sorunun ortaya çıkması akıllarda soru işaretlerine neden oldu” diyen Mahmut Övür yazısını şu sözlerle bitiriyor: “Gezi olayları ve provokasyon meselesi boşuna akıllara gelmiyor.”” (18.09.2018)

“Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada İstanbul Yeni Havalimanı'nın Türkiye'nin gurur projesi olduğunu ve durdurmaya kimsenin gücünün yetmeyeceği belirtildi.” (19.09.2018)

“İstanbul'da 3. Havalimanı inşaatında çıkan olaylarda gözaltına alınan 24 kişi tutuklandı.” (19.09.2018)

Haber spotları/girişlerinde çoğunlukla habere konu olan olayların bağlamından koparıldığı, 5N1K kuralı kapsamındaki bilgilerin bazı haberlerde yer aldığı görülmektedir. Haberler “kaos çetesi”, “sahte kimlik”, “provokasyon”, “sabotaj” gibi kimi zaman sorgulayıcı kimi zaman yargılayıcı söylemler çerçevesinde kurgulanmaktadır. Provokasyonlardan FETÖ'nün sorumlu olduğunu iddia eden haberlerde, benzer provokasyon olarak nitelendirdikleri gezi olaylarına göndermeler yapılmaktadır. Öte yandan odak nokta, işçi eylemlerinden ziyade havalimanının açılışına ve sağlayacağı avantajlarına yöneltilmektedir. Bununla birlikte, işçilerin sorunlarının giderilmesi için çalışmaların başlatıldığı, görüşmelerin yapıldığı noktasında yapıcı bir söylem oluşturulmaktadır. Herman ve Chomsky'nin (1999: 100) belirttiği gibi, medya istediği konuyu seçer, olayı saptar, çerçevesini belirler, kendi üslubuyla sunar. Görüldüğü gibi, iki gazetede de haberler şeffaf ve nesnel bir anlatıma dayanmamaktadır. Haberin yazarın ne düşündüğünü okuyucu anlamaktadır (İnal 1996: 111). Bu kapsamda, T24 gazetesinde işçi eylemlerinin olumlandığı, Sabah gazetesinde ise olumsuzlaştırılarak verildiği gözlenmektedir.

2.2.3. Ana Olayın Sunumu

Şematik yapı unsurlarından birisi olan ana olay kategorisi, habere konu olan olayın sunulduğu kısımdır. Ana olayın sunumu çoğunlukla en önemli üst yapılardan olan haberlerin girişlerinde verilmektedir.

T24 haber sitesinin haberlere dair ana olay sunumları:

“3. havalimanı inşaatında çalışan işçiler kötü çalışma koşulları sebebiyle dün (14 Eylül 2018) eylem başlattı. Eylem üzerine şantiyeye giren jandarma işçilere gazla müdahale etti. Yüzlerce işçi de gece saatlerinde gözaltına alındı.” (15.09.2018)

“İstanbul'da Atatürk Havalimanı yerine yapılan 3. Havalimanı inşaatında çalışan işçiler asgari koşulların yerine getirilmediği gerekçesiyle dün (14 Eylül 2018) eylem başlattı. Eylem üzerine güvenlik güçleri, şantiye alanına gitti ve işçilere biber gazıyla müdahalede bulundu. Gece saatlerinde ise yüzlerce işçi gözaltına alınarak çevre karakollara götürüldü.” (15.09.2018)

“3. Havalimanı inşaatında çalışan işçiler, asgari koşulların yerine getirilmediği gerekçesiyle dün (14 Eylül 2018) eylem başlattı. Eylem üzerine güvenlik güçleri, şantiye alanına girdi ve işçilere biber gazıyla müdahalede bulundu. Gece saatlerinde yüzlerce işçi gözaltına alınarak çevre karakollara götürüldü. Eylem yapan işçilerin

"İş cinayetleri çözülsün" talebi, "3. havalimanında şimdiye kaç işçi öldü" sorusunu akıllara getirdi." (15.09.2018)

"İstanbul Valisi Vasip Şahin, Üçüncü Havalimanı inşaatında çalışan işçilerin eylemi ve sonrasında yaşanan gözaltı işlemleriyle ilgili, "Havalimanı inşaatında çalışan işçilerin sorunlarının giderilmesi noktasında işveren de çalışma başlattı" dedi." (16.09.2018)

"İstanbul Valisi Vasip Şahin, kötü çalışma koşulları nedeniyle cuma günü eylem gerçekleştiren ve ardından yüzlercesi gözaltına alınan 3. havalimanı işçileriyle ilgili açıklama yaptı. İşverenin işçilerin taleplerini 'incelemeye aldığı' savunan Şahin, "Konunun başka türlü istismar edilme ihtimaline karşı da kolluk kuvvetlerimiz gerekli tedbirleri alarak orada bulunan insanların öncelikle kimlik kontrollerini ve oradaki durumlarını inceleme, araştırma faaliyeti konusunda birtakım kolluk görevlerini ifa ettiler" dedi." (17.09.2018)

"Kötü çalışma şartları ve haklarını alamadıkları için cuma günü eylem başlatan ve ardından yüzlercesi gözaltına alınan 3. havalimanı işçileri, şantiyedeki mesailerine polis ve jandarma eşliğinde devam ediyor. Milletvekilleri havalimanına alınmazken, gazeteciler de bölgeye yaklaştırılmıyor. " (17.09.2018)

"İnşaat ve Yapı İşçileri Sendikası, 3. havalimanında kötü çalışma şartları ve haklarını alamadıkları gerekçesiyle eylem başlatan ve ardından yüzlercesi gözaltına alınan işçilerle ilgili olarak "Bu itler, bitlendik falan diyorsa da üzerlerine biber gazı sıkıp, içlerindeki şeytanı çıkartacaksın" diyen Yeni Akit gazetesi yazarı Mehtap Yılmaz'a tepki gösterdi." (18.09.2018)

"Kötü çalışma koşullarını protesto ettikleri için 15 Eylül gece yarısı baskınıyla gözaltına alınan 126 havalimanı inşaatı işçisi, savcılık sorguları için ikişerli gruplar halinde Gaziosmanpaşa (GOP) Adliyesi'ne getirildi. Savcılık, gözaltındaki 29 kişi hakkında tutuklama talebinde bulunurken, 15 işçinin de adli kontrol şartıyla serbest bırakılmasını istedi. ." (18.09.2018)

"İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisi, üçüncü havalimanı inşaatının yapımında 37 işçi ölümü tespit ettiklerini açıkladı." (18.09.2018)

"Üçüncü havalimanı işçileriyle görüşen CHP'li Saniye Yurdakul, işçilere "29 Ekim'e kadar ölseniz de burası bitecek" denildiğini belirtti. Yurdakul, "Dört gündür yaşananlar bu cümlede gizli" dedi." (18.09.2018)

"Kötü çalışma şartları ve haklarını alamadıkları için cuma (14 Eylül 2018) günü eylem başlatan ve ardından yüzlercesi gözaltına alınan 3. havalimanı işçilerinden 24'ü tutuklandı, 19'u ise adli kontrol şartıyla serbest bırakıldı. HDP Basın Bürosu, Metris Cezaevi'nin önünde işçi aileleriyle birlikte gerçekleştirdiği basın açıklamasında, "Hükümet, işçilerin 'eti benim' diyerek kemiğini Cengiz Holding gibi firmaların önüne attı" dendi. " (19.09.2018)

Haberlerin ana olay sunumlarında, haber girişlerinin öne çıktığı görülmektedir. Olay gerekçeleri çoğunlukla haber girişlerinde verilmektedir. Ana olay sunumlarının neredeyse tümünde kötü çalışma koşulları, bu koşullara yönelik başlatılan eylemler, eylem başlatan işçilere jandarmanın gazla müdahale etmesi ve sonrasında yaşanan gözaltılar yer almaktadır. İnşaat yapımı sürecine dair ölüm iddiaları ve tespitlerin "iş cinayetleri" şeklinde vurgulandığı haberlerde, bu iddialar işçilere yöneltilen "ölseniz de burası bitecek" söylemiyle desteklenmektedir. Milletvekilleri ve gazetecilerin havalimanına alınmadığı bilgisi verilen haberlerde, hükümete ve Akit gazetesi yazarına yönelik tepkilerle eleştiriler odak noktasına alınmaktadır.

Sabah haber sitesinin haberlere dair ana olay sunumları:

"İstanbul Yeni Havalimanı işletmecisi İGA'nın İcra Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü Kadri Samsunlu işçilerle bir araya gelerek gündelik hayatlarına ilişkin bazı talep ve sorunlarını dinlemiştir. Samsunlu, yapılan görüşme sonucunda yaşanan sorunların çözümü konusunda çalışmaların başlatılmış olduğunu ve gerekli tedbirlerin en kısa zamanda alınacağını belirtmiştir." (15.09.2018)

"AA muhabirine açıklama yapan Vasip Şahin, işçilerin sorunlarının giderilmesi konusunda yüklenici firmanın çalışma başlattığını belirterek, "İş barışı noktasında baktığımızda orada herhangi bir sorun yok. Dün sabah itibariyle işçilerimiz işbaşı yaptılar." ifadelerini kullandı." (16.09.2018)

"Türkiye'de kaos çıkarmak isteyenler bu kez gözünü 40 gün sonra açılacak İstanbul'un yeni havalimanına dikti. Gezi olayları ve 17-25 Aralık operasyonlarında hedef yapılan İstanbul'un yeni havalimanında açılışa sayılı günler kala provokatörler düğmeye bastı. İşçi kılığında havalimanına sızan terör örgütü mensupları ve Kandil vekilleri işçileri kışkırtarak eyleme zorluyor." (16.09.2018)

"Şimdi muhalif basın da sazan gibi üstüne atlayacak, solculuk teranesi tutturucağı. "Tayyip düşmanı" mizah siteleri de çanak tutacaklar tabii. Oysa inşaatta 800 servis aracı, 725 temizlik personeli, 200 sağlık görevlisi, 6 ambulans ve 7 revir var. 500 kişi öldü diyorlar, dört yılda ölen 27 kişi, buna şantiye yolunda trafik kazaları da dahil. Hiçkimse "işçi hakları" falan diye cak cuk etmesin. Bu eylem "solculuk" değildir. Buna "sabotaj" denir." (17.09.2018)

"Ulaştırma ve Altyapı bakanlığı, 3. havalimanındaki işçi eylemiyle ilgili yazılı açıklama yaptı. Açıklamada "Çalışanların sağlığı ve rahat çalışma koşullarına sahip olması için Bakanlığımız da çalışma ve denetimlerine devam etmektedir" denildi." (18.09.2018)

"Gezi olayları ve provokasyon meselesi boşuna akıllara gelmiyor." (18.09.2018)

"Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, tarafından yapılan açıklamada İstanbul Yeni Havalimanı'nın Türkiye'nin gurur projesi olduğunu ve durdurmaya kimsenin gücünün yetmeyeceği belirtildi. Açıklamada "Milletimize söz verdiğimiz gibi 29 Ekim'de Cumhurbaşkanımız tarafından açılacak" denildi. Ulaştırma ve Altyapı

Bakanı Cahit Turhan, İstanbul Yeni Havalimanı'nda yer kiralamak için UPS- DHL, FedEx gibi önde gelen kargo şirketlerinin başvuruda bulunduğunu belirtti. Öte yandan havalimanının inşaatında çıkan olaylarda gözaltına alınan işçilerden 28'i tutuklanma talebiyle mahkemeye sevk edildi." (19.09.2018)

"3. Havalimanı inşaatında geçtiğimiz günlerde çıkan olaylarda çok sayıda işçi gözaltına alınmıştı. Gözaltına alınan 43 kişi dün emniyetteki işlemlerinin tamamlanmasının ardından Gaziosmanpaşa Adliyesi'ne sevk edildi. 15 kişi adli kontrol, 28 kişi ise "Kamu Malına Zarar Verme", "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet", "Polise Mukavemet", "İş ve Çalışma Hürriyetinin İhlali" suçlarından tutuklanma talebiyle mahkemeye sevk edildi. Mahkeme 24 kişiyi tutuklarken 19 kişiyi ise adli kontrol uygulanmasına karar verdi." (19.09.2018)

Haberlerin ana olay sunumlarında, haber girişlerinin öne çıktığı görülmektedir. Olay gerekçeleri diğer gazetede de olduğu gibi çoğunlukla haber girişlerinde verilmektedir. Ana olay sunumlarının genelinde, yaşanan sorunların çözümü konusunda çalışmaların başlatıldığı ve gerekli tedbirlerin en kısa zamanda alınacağı verilmektedir. Çoğunlukla yapıcı bir özelliğe sahip olan haberlerde yeni havalimanının Türkiye'nin gurur projesi olduğu vurgulanmaktadır. Öte yandan, eylemi yapanlar ve kışkırtanlar "terör örgütü mensupları" ve "Kandil vekilleri" olarak temsil edilmektedir. Bu açıdan Gezi olayları ve provokasyon meselesi tekrar gündeme getirilmektedir. Yaşanan olaylar karşısında muhalif basının edineceği tutum "sazan", "solculuk teranesi", "Tayyip düşmanı" gibi ifadelerle ilişkilendirilmekte, olay önemsiz gösterilmektedir. Görüldüğü üzere, her iki gazete için söylenebilecek sonuç, söz konusu olay aktarılırken çerçeveleme, tipleştirme, kalıpyargılar oluşturma ve haritalandırma yapıldığıdır (İnal 1996: 146). Gazeteler kendi ideolojileri doğrultusunda, bu stratejileri sıklıkla kullanmaktadır.

2.2.4. Ardalan/Bağlam Bilgisinin Sunumu

Haber söyleminde en çok konunun kavranışı ve detayların verilir verilmeyeceği göze çarpmaktadır. En önemli bilgilerin üst yapıda bulunduğu gerçeğinden yola çıkarak, olayın nasıl verildiği ve metinde detayların yer alıp almadığı gözlemlenebilmektedir (van Dijk 1988a: 43). Bu noktada, arka planın çözümlenmesi açısından ardalan bağlam bilgisi önemlidir. Haberin bağlamı daha kapsamlı olabilir, önceki olaylar ile bağlantı bulunabilir ya da olayın tarihsel boyutlarını içerebilir (van Dijk 1988a: 54, 1985: 87-88). Bu bağlamda, gerçeğin nereye yerleştirildiği, ne kadar tekrarlandığı, hangi çerçeve içerisinde sunulduğu ve onunla birlikte verilen olguların neler olduğunu bilmek gerçeğin nasıl gizlendiğini anlama noktasında önemlidir (Herman ve Chomsky 1999: 18).

T24 haber sitesinin haberlere dair ardalana/bağlam bilgisinin sunumu:

“Dün neler yaşandı?3. Havalimanı inşaatında çalışan işçiler kötü çalışma koşulları sebebiyle eylem başlattı. Yağmur altında uzun süre servis beklediklerini, şantiyedeki yemek ve barınma imkânlarının çok kötü olduğunu vurgulayan işçiler, çalışma koşullarının düzeltilmesini istedi.” (15.09.2018)

“Karşımızda emekten, emekçiden değil, ranttan ve yandaştan yana bir hükümet var.” (15.09.2018)

“Üstü kapanan olaylar var. 1000’den fazla işçi ölmüştür. Bu rakam bile iyimser. İnşaat firmaları, kendi firmalarına bağlı işçilerin ölümleri arttıkça isim değiştiriyor. Sürekli yeni İSG uzmanları geliyor. İSG uzmanları sorumluluk yüzünden çalışmak istemiyor. Yemeklerin içinden böcek çıktı.” (15.09.2018)

“T24’e konuşan ve 2 yıla yakın 3. havalimanı inşaatında çalışan bir saha mühendisi ise 1000 kişinin öldüğü iddiasını ortaya attı ve rakamın “iyimser” olduğunu söyledi. 3. havalimanında çalışan bir işçi ise, her gün iki kişinin öldüğünü iddia ederek Duvar’daki haberde şöyle dedi: “Her gün iki ölü çıkıyor. Her gün yaralı arkadaşlarımız var. Şişli Etfal’de yatıyor bir tane arkadaşımız. Bize yoğun bakımda olduğu söylendi fakat bilgi alamıyoruz.” (15.09.2018)

“Geçtiğimiz Cuma günü havalimanı inşaatında işçilerin eylemi sonrası 401 işçinin gözaltına alındığını ve 275’inin salıverildiğini vurgulayan Şahin, “Cuma günü sabah saatlerinde çalışanlarımızın servis hizmetinin gecikmesine bağlı olarak bir takım talepleri oldu. Buna bağlı olarak oradaki taleplerin ve hareketliliğin koordinesi noktasında iki kaymakamımız ve jandarma il komutanımız 3. Havalimanı’nın inşaat sahasına gittiler. Hem çalışanlarla gerekli görüşmeleri yaptılar hem de onların işverenle buluşmasını temin ettiler ve işverene oradaki sıkıntı ve çalışanların taleplerini ilettiler. Bunun üzerine işveren tarafı da bu konuyu incelemeye aldı.” değerlendirmesini yaptı.” (16.09.2018)

“Toplam gözaltı sayısını 401 kişi olarak açıklayan Vali Şahin, 275 kişinin bu sabah itibarıyla salıverildiğini söyledi. Şahin, gözaltına alınan işçilerle ilgili olarak, ‘çalışma kimliği olmayan ya da orada provokasyonvari eylemler yapmaya çalışan kişiler’ nitelendirmesinde bulundu.” (17.09.2018)

“İstanbul Valisi Vasip Şahin, dün yaptığı açıklamada “İş barışı noktasında baktığımızda orada herhangi bir sorun yok” dese de, İnşaat-İş Sendikası’nın Twitter’da paylaştığı bilgiye göre ‘işçiler servislere polis-jandarma kontrolünde biniyor, şantiyede yüzlerce sivil polis var’.” (17.09.2018)

“İnşaat İş Sendikası, havalimanı inşaat işçilerinin gözaltına alınırken fotoğraflarını sosyal medyadan paylaştı. “Fotoğrafta gördüğünüz insanlar katil, tecavüzcü, hırsız, terörist değil!” diyen sendika, “İnsanca yaşamak isteyen inşaat işçilerinin haklarını savunan iki işçi sendikasının temsilcileri! Lanet olsun patronların tetikçiliğini yapan polislerinize!” diyerek tepki gösterdi. İnşaat İş Sendikası, “Savcılığın 15 kişinin adli kontrol şartıyla salıverilmesine, 29 kişinin ise

tutuklanma talebiyle mahkemeye sevk edilmesine karar verdiği bilgisini aldık. Gözaltılar, baskılar, tutuklamalarla bizi yıldıramazsınız! İnşaat İşçisi Köle Değildir!" açıklamasında bulundu." (18.09.2018)

"Üçüncü havalimanı işçileriyle görüşen CHP'li Saniye Yurdakul, işçilere "29 Ekim'e kadar ölseniz de burası bitecek" denildiğini belirtti. Yurdakul, "Dört gündür yaşananlar bu cümlede gizli" dedi." (18.09.2018)

"3. Havalimanı şantiyesinde çalışan bir işçi arkadaşın aktardığına göre; Cuma günü gözaltına alınan işçiler işten çıkarılmaya başlamış. İşçi, önümüzdeki hafta yoğun bir işçi kıyımı beklediklerini, patronların şu an ortalık durulsun diye beklediklerini ilettiler." (19.09.2018)

Çözümlenen örnek haberlere bakıldığında, haberlerde kimi zaman önceki olaylar ile bağlantı olarak devamlılığının kimi zaman ise arka planının yer aldığı görülmektedir. Haber bağlamının -kendi bakış açıları yönünde- eylemin neden ve nasıl çıktığı soruları çerçevesinde kurulduğu görülmektedir. Bunun karşısında, haberlerin arka planına bakıldığında, ideolojik bakışın etkili olduğu bazı haberlerde hükümetin eleştirildiği, hükümete "emekten, emekçiden değil, ranttan ve yandaştan yana bir hükümet" nitelendirmesi yapıldığı görülmektedir. Bu durum özellikle "fotoğrafta gördüğümüz insanlar katil, tecavüzcü, hırsız, terörist değil", "lanet olsun patronların tetikçiliğini yapan polislerinize!", "inşaat işçisi köle değildir!" gibi söylemlerde oldukça açık bir şekilde gözlenmektedir. Benzer şekilde, işçi ölümlerinin saklanan sayısı, gözaltına alınan işçiler gibi temalar yoğun bir şekilde işlenmekte, olayların arka planı ne olursa olsun -işçi ölümleri dâhil- havalimanının bitirilmek zorunda olduğuna bağlanmaktadır. Öte yandan gözaltına alınan işçilerle ilgili olarak, 'çalışma kimliği olmayan ya da orada provokasyonvari eylemler yapmaya çalışan kişiler' nitelendirmesi de eylemin arka planında başka amaçların olduğunu göstermektedir. Dikkat çeken diğer bir detay ise gazetelerin kendi gibi düşünen (Burton 2008: 142) saha mühendisleri ya da işçiler gibi kişileri kullanarak algı yaratmaya çalışmasıdır.

Sabah haber sitesinin haberlere dair ardaan/bağlam bilgisinin sunumu:

"Geçtiğimiz Cuma günü havalimanı inşaatında işçilerin eylemi sonrası 401 işçinin gözaltına alındığını ve 275'inin salıverildiğini vurgulayan Şahin, "Cuma günü sabah saatlerinde çalışanlarımızın servis hizmetinin gecikmesine bağlı olarak bir takım talepleri oldu. Buna bağlı olarak oradaki taleplerin ve hareketliliğin koordinesi noktasında iki kaymakamımız ve jandarma il komutanımız 3. Havalimanı'nın inşaat sahasına gittiler." (15.09.2018)

"Yeni havalimanında provokasyon önceki gün başlatıldı. Sabah 06:30 sıralarında küçük bir grup işçinin eylemi akşam saatlerinde 3 bin kişiye çıkarıldı. İGA'nın İcra Kurulu Başkanı ve Genel Müdürü Kadri Samsunlu, öğle saatlerinde işçi temsilcilerini dinledi. Masaya işçilerin temsilcisi sıfatıyla TKP/ML Tikko üyesi

Özkan Özkancı'nın oturması dikkat çekti. İGA taleplerin dikkate alınacağını bildirmesine rağmen işçi temsilcisi sıfatıyla masaya oturan örgüt mensupları provokasyona devam edecekleri mesajı verdi. HDP'li vekiller Züleyha Gülüm ve Serpil Kemal Bay'ın da sabah saatlerinden itibaren koşullara giderek işçileri eylem için kışkırttığı öğrenildi." (16.09.2018)

"İşçileri kışkırtanların büyük bölümünün DHKP-C, TKP/ ML terör örgütleri ile HDP'lilerden oluştuğu öğrenildi." (16.09.2018)

"Havalimanında işçiler üzerinden yapılan provokasyon sosyal medyadan da destekleniyor. 'Köledeğiliz' diye hashtag açılarak olay kışkırtılmaya çalışılıyor. Bu etiketle atılan twitlerin yüzde 55'inin Türkiye dışından atılması da dikkat çekici. Önceki gün başlayıp gece boyu açılan etiketlere en büyük desteğin de Gezi Parkı eylemleri sırasında 3. Havalimanı'nın durdurulmasını isteyen Taksim Dayanışma Platformu üyeleri ile Almanya'dan gelmesi meselenin işçi eylemi olmadığını kanıtlıyor. Yabancı haber ajansları da provokasyonu büyütme için haberler geçiyor." (16.09.2018)

"İŞTE YALANLAR VE GERÇEKLER

YALAN: Bugüne kadar havalimanında 500 işçi öldü. GERÇEK: Çalışmaların başladığı Mayıs 2015 tarihinden itibaren Sosyal Güvenlik Kurumu verilerine göre, sağlık sorunları ve trafik kazası vakalarının da yer aldığı olaylarda 27 işçi hayatını kaybetti.

YALAN: Maaşlar zamanında ödenmiyor. GERÇEK: Havalimanında İGA işletmesi taşeronlarla çalışıyor. Taşeron şirketlere maaş ödemezse yüklenici firma olarak devreye giriliyor. İşçiye para ödemeyen taşeronların sözleşmesi fesh ediliyor

YALAN: Servisler işçi sayısına oranla yetersiz. GERÇEK: İşçilerin kamplardan çalışma sahalarına, yemekhane ve konaklama alanlarına rahat gidip gelmeleri için 800 servis aracı bulunuyor.

YALAN: Koşullarda tahta kurusu var. GERÇEK: 725 temizlik personeli yemekhaneler, lokaller ve kamplarda 7 gün 24 saat temizlik hizmeti sunuyor.

YALAN: Aç kalıyoruz, et yemekleri olmuyor. GERÇEK: 1.050 kişilik yemek ekibi ile günde 130 bin kişilik yemek çıkarılıyor. Yemeklerde markalı ürünler kullanılıyor

YALAN: Yaşam halatı olmadan, inşaata çıkarıyoruz. Çalıştığımız alanda ambulans bulundurulmuyor. GERÇEK: 7 noktada biri tam teşekküllü olmak üzere revir var. 6 ambulans, 200 sağlık personeli görevde.

YALAN: İş güvenliği elemanları görev yapmıyor. GERÇEK: 563 iş güvenliği uzmanı ile 293 sağlık personeli sahada görev yapıyor." (16.09.2018)

"Köprüyü de yaptırmayacağız, havaalanını da" kafası bir kere yenilmişti, bir daha yenilecek." (17.09.2018)

“Temeli atılırken “Bu havalimanını yapamayacaklar”, daha sonra da Gezi eylemlerinde “Havalimanı inşaatını durdurun, yapmaktan vazgeçin” denildi. Bugün ise açılışına sayılı günler kala aynı çevreler “havalimanını 29 Ekim’de açamayacaklar” iddiası ile milletimizin moralini, çalışanların motivasyonunu bozma gayreti içinde oldukları gözlemlenmektedir. İsmi ne olacak ile başlatılan tartışmalar daha sonra servis olayını gerekçe göstererek bazı marjinal grupların yer aldığı, HDP ve CHP’li bazı milletvekillerinin de destek verdiği bir provokasyona dönüştürülerek farklı bir noktaya çekilmek istenmiştir.” (18.09.2018)

“HDP Milletvekili Erkan Baş’ın şu sözleri bile insanı dehşete düşürmeye yetiyor: “Burada işçiler bilinçli bir şekilde öldürülüyor.” Sol marjinal medya, sorunu daha da köpürterek topluma aktardı.” (18.09.2018)

Çözümlenen örnek haberlere bakıldığında, diğer gazete ile benzer şekilde, haberlerde kimi zaman önceki olaylar ile bağlantı olarak devamlılığının kimi zaman ise arka planının yer aldığı görülmektedir. Haber bağlamlarının -kendi bakış açıları yönünde- eylemin neden ve nasıl çıktığı soruları çerçevesinde kurulduğu görülmektedir. Bunun karşısında, haberlerin arka planına bakıldığında, işçi eylemlerinin provokasyon niteliğinde olduğu vurgulanarak, eylemlerin basite indirgenip önemsizleştirildiği görülmektedir. Eylem alanına kaymakam ve jandarmanın gelmesi, eylemin baskıyla bastırılmasından ziyade taleplerin ve hareketliliğin koordinesinin sağlanması şeklinde yorumlanmaktadır. Kullanılan bu dil, yaşanan sıcak çatışmaları, ölümleri kamuoyunun gündeminden uzaklaştıran bir dildir (İnal 1996: 127). Eylemin başlama nedeni olarak özellikle çalışanların servis hizmetinin gecikmesine bağlı olarak bir takım talepleri olduğu şeklinde yorumlanması, bu durumun sıradanlaştırıldığını ve yeteri kadar önem verilmediğini saçık bir şekilde göstermektedir. Öte yandan işçi eylemlerinin büyümesi, DHKP-C, TKP/ ML terör örgütleri ile CHP ve HDP’li vekillerin işçileri kışkırtmasına bağlanmakta, olayın provokasyona dönüştürülerek farklı bir noktaya çekilmek istenmesi üzerinde durulmaktadır. ‘Köledeğiliz’ diye hashtag açılarak olayın kışkırtılmaya çalışıldığı, bu etiketle atılan twitlerin çoğunluğunun Taksim Dayanışma Platformu üyeleri ile Almanya’dan gelmesinin meselenin işçi eylemi olmadığını kanıtladığı yönünde bir arka plan verilmektedir. Bu iddia “sol marjinal medya ile yabancı haber ajanslarının sorunu daha da köpürterek topluma aktardığı” söylemiyle desteklenmektedir. HDP milletvekilinin “Burada işçiler bilinçli bir şekilde öldürülüyor.” söylemi dehşet olarak yorumlanmakta, eylemin farklı planları olduğuna dikkat çekmektedir.

2.2.5. Haberin Kaynakları ve Tarafların Değerlendirmeleri

Haber kaynaklarını çözümlemeye, haberde verilen kaynaklar haberin güvenilirliği açısından önemli unsurlardan sayılmaktadır.

T24 gazetesinde yayımlanan on bir haberin ikisinde Fatih Karagülle isimli muhabir, birinde T24 Haber Merkezi haber kaynağı olarak kullanılırken, sekiz haberde haber kaynağının vermediği görülmektedir. Çoğu haberde kaynak bulunmaması, haber güvenilirliği açısından gazeteyi oldukça olumsuz bir konuma yerleştirmektedir. Bunun yanı sıra, haber metinlerindeki bazı bilgilerde Reuters, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, AA muhabiri, Evrensel gazetesi ve Gazeteduvar gazetesinin kaynak olarak verildiği gözlenmektedir.

Sabah gazetesinde yayımlanan sekiz haberin üçünde haber ajansları (DHA, İHA, AA), birinde Ankara muhabiri, birinde Erhan Öztürk ve Engin Tunç isimli muhabirleri haber kaynağı olarak kullanılırken, üç haberde haber kaynağının vermediği görülmektedir. Bunun yanı sıra, haber metinlerindeki bazı bilgilerde İGA, gazete yazarları ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının kaynak olarak verildiği gözlenmektedir.

T24 gazetesinin olay taraflarının değerlendirmelerine bakıldığında, incelenen haberlerde çoğunlukla olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlara rastlandığı görülmektedir. Söz konusu olayın taraftarları olarak saha mühendisi, memnuniyetsiz işçiler, İstanbul valisi, Dev Yapı İş Genel Başkanı, İnşaat ve Yapı İşçileri Sendikası, İnşaat-İş Sendikası, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Meclisi, HDP ve CHP milletvekillerinin eylemi haklı gösterecek değerlendirmelerine yer verildiği gözlenmektedir.

Sabah gazetesinin olay taraflarının değerlendirmelerine bakıldığında, incelenen haberlerde çoğunlukla olay taraflarının olaya getirdikleri yorumlara daha sınırlı rastlandığı görülmektedir. Söz konusu olayın taraftarları olarak memnun işçiler, İGA, İstanbul valisi, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, HDP ve CHP milletvekillerinin eylemi haksız gösterecek değerlendirmelerine yer verildiği gözlenmektedir.

Bununla birlikte, her iki gazetenin uzman sayılan kişilere başvurulması yine otoritenin bir parçasıdır. Katıksız gerçekmiş gibi sunulması haber çarpıtılmaktadır (Burton 2008: 141, Herman ve Chomsky 1999: 69). Bu anlamda, özgün olayla ilgili bakış açıları, gazeteler tarafından farklı şekillerde inşa edilmektedir.

SONUÇ

İstanbul'un yeni havalimanı yapımı inşaatında çalışan işçilerin olumsuz çalışma koşullarından dolayı yaptıkları eylemlerin dijital medyada nasıl sunulduğuna odaklanan bu çalışmada, hem geleneksel hem de alternatif haber sitesi özelliğine sahip iki dijital gazete incelenmiştir. Tüm dünyada olan olaylar neredeyse her yerde güncel bir şekilde takip edilebildiğinden ve dijitalleşmeyle birlikte kullanıcılar hem içerik tüketicisi hem de üreticisi haline geldiğinden dijital medya haberciliği tercih edilmiştir. Söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenen haberlerde, hem egemen hem de karşı hegemonyanın söz konusu olay üzerinden

sürekli yeniden üretildiği gözlenmektedir. Bu noktada, egemen hegemonya karşısında bir direniş alanının mevcut olduğunu söylemek mümkündür.

İşçi eylemi olaylarında haberlerin çatısı, egemen medyada provokasyon, sabotaj ve kaos üzerine kurulurken alternatif medyada direniş, gözaltı, tutuklama, ölüm üzerine kurulmaktadır. Gazeteler kendi yargıları doğrultusunda sözcük seçimi ve vurgu kullanmaktadır. Haberler şeffaf ve nesnel bir anlatımla değil, ideolojik söylemler çerçevesinde kurgulanmakta ve manipüle edici bir dil kullanımıyla verilmektedir.

Sonuç olarak, haberin ideoloji doğrultusunda yapılanmış bir söylem olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Dijital medyada sunulan haberler hem geleneksel hem de alternatif medyada belirli yapılar çerçevesinde şekillenmekte, ideolojiler doğrultusunda sunulmakta ve farklı bağlamlarla temsil edilmektedir. Althusser ve Gramsci'nin de işaret ettiği gibi medya, ideolojinin hâkimiyeti altında işleyen hegemonik bir aygıttır.

SONNOTLAR

(1) Daha fazla bilgi için, Glasgow University Media Group (1976) *Bad News*, Routledge&Kegan Paul Ltd., London.

(2) https://www.ntv.com.tr/turkiye/3-havalimaninda-isci-eylemi,KVSk0HOLk0SxmO6l8V a4_g (Erişim: 22.09.2018)

(3) <http://t24.com.tr/hakkinda> (Erişim: 22.09.2018).

KAYNAKÇA

Burton G (2008) *Görünenden Fazlası*, Alan, İstanbul.

Cohen-Almagor R (2002) *İfade*, Medya ve Etik, Phoenix, Ankara.

Dursun Ç (1998) Türkiye'de İşçi Sınıfı Kimliğinin Medyada Temsili: 1970-1997, *Toplum ve Bilim*, 78, 210-243.

Dursun Ç (2001) *Tv Haberlerinde İdeoloji*, İmge, Ankara.

Erdoğan İ ve Alemdar K (2005) *Öteki Kuram*, Erk, Ankara.

Hall S (2014) *İdeoloji ve İletişim Kuramı*, S İrvan (der), Medya, Kültür, Siyaset, Ankara, Pharmakon, 79-96.

Herman E-S ve Chomsky N (1999) *Medya Halka Nasıl Evet Dedirtir*, Minerva, İstanbul.

İnal A (1996) *Haberi Okumak*, Temuçin, İstanbul.

İnceoğlu Y ve Çomak N (2009) Teun A. Van Dijk, Y. İnceoğlu ve N. Çomak (der.). *Metin Çözümlemeleri*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 19-79.

Keneş H-Ç (2016) Metaforun Ayrımcı Hegemonyanın İnşasındaki Rolü: Suriyelilerin Haberleştirilmesinde Metafor Kullanımı, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 15, (2), 253-280.

Oktar L (2002) Laik ve Anti-Laik Söylemlerde Biz ve Onlar Çatışması, S. Yağcıoğlu (der.). 1990 Sonrası Laik Antilaik Çatışmasında Farklı Söylemler, İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 163-175.

Özer Ö (2008) Liberal Basın Anlayışı: Objektif Habercilik İdeali, Haber Değerliliği ve Gazetecilik Etiği, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Özer Ö (2014) Haber Söylem İdeoloji, Literatürk, Konya.

Shoemaker P ve Reese S-D (2014) İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi, S İrvan (der). Medya, Kültür, Siyaset, Ankara, Pharmakon, 97-132.

Tuğla K (2014) Türkiye’de İnternet Geleneksel Medyadan Daha Demokratik ve Alternatif Bir Haber Ağı Sunuyor Mu: T24 Örneği, Global Media Journal, 4, (8), 305-324.

Sözen E (1999) Söylem, Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite, Paradigma Yayınları, İstanbul.

van Dijk T A (1980) Macrostructures: An Interdisciplinary Study of Global Structures in Discourse, Interaction, and Cognition, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.

van Dijk T A (1983) Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News, Journal of Communication, 33, (2), 20-43.

van Dijk T A (1985) Structures of News in the Press, T A van Dijk (ed.). Discourse and Communication: New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication, Berlin, New York: Walter de Gruyter, 69-93.

van Dijk T A (1988a) News as Discourse, Lawrence Erlbaum Associates, New Jersey.

van Dijk T A (1988b) News Analysis Case Studies of the International and National News in the Press, Lawrence Erlbaum Associates, London.

van Dijk T A (2001) Critical Discourse Analysis, D. Schiffrin, D. Tannen and H. E. Hamilton (eds.). The Handbook of Discourse Analysis, Massachusetts, USA: Blackwell Publishers, 352-371.

van Dijk T A (2004) Ideology and Discourse: A Multidisciplinary Introduction, Universitat Pompeu Farba, Barcelona.